

DOSYA NO: 215

Dr. Ensar KÜÇÜKALTAN¹ | UGSAM Afrika Araştırmaları Direktörü | OCAK 2023

BARKHANE OPERASYONU'NDA YENİ İDDİA: GİZLİ HAPİSHANE

Fransa'nın Batı ve Orta Afrika'daki operasyonları çok kez tartışıldı, eleştirildi. Bölge ülkelerinin halkları oldukça doğal bir şekilde, aynı topraklarda daha önce sömürgeci olarak bulunmuş bu ülkenin askeri varlığına bir süredir tepki gösteriyordu. İşte son dönemde tekrar gündeme gelen Barkhane Operasyonu da bunlardan biri.

Aslında Barkhane, daha öncesinde yapılan Serval Operasyonu ile temellendirilmiş bir askeri harekât. 2013 yılında, Mali'deki silahlı grupların oluşturduğu istikrarsızlık sebebiyle beş bine yakın personelle başlatılan Serval, Fransa'nın bölgedeki askeri hakimiyetini genişletme projesinin ilk adımı sayılabilir. Operasyon 2014'te bitirilmiş, ardından Sahel bölgesini kapsayacak şekilde Barkhane Operasyonu başlatılmıştır. Çad, Nijer, Moritanya ve Burkina Faso sınırları içerisinde genişletilen alan, Fransa'nın toprakları dışındaki en büyük askeri oluşumlarından biri haline gelmiştir.

¹ UGSAM Afrika Araştırmaları Direktörü

Bölge ülkelerinde radikal örgütlere karşı yürütülen askeri operasyonların terörle mücadelede engelleyici bir etkisi olduğunu bahsetmek zor. Nitekim Fransız ordusunun tüm askeri teçhizat ve gücü ile yer aldığı harekât esnasında terör saldırıları devam etmiş, yalnızca bölge ülkelerinin askerleri değil, aynı zamanda siviller arasından da kayıplar yaşanmıştır. G5 olarak bilinen Çad, Nijer, Mali, Burkina Faso ve Moritanya'da da Barkhane karşıtı gösteriler düzenlenmiştir. Bu ülkelerin iç meseleleri, bir adım fazlasıyla bölgesel bir güvenlik sorununun Fransa tarafından çözülmeye çalışılmasının oluşturduğu rahatsızlık oldukça doğal bir tepkidir.

Tartışmaları alevlendiren ise Rémi Carayol'un "Le Mirage sahélien" kitabının piyasaya çıkması oldu. Carayol, Amerika Birleşik Devletleri'nin, "terörle mücadelesinden" ilham alan "neoconlar" tarafından devletin en yüksek kademelerinde bulunan, diplomasi pahasına gücü ele geçirerek savaş çığırtkanlığı yapan bir oligudan bahsediyor. N'Djamena'dan, Bamako'ya ve Ouagadougou'ya kadar darbeler, Mali'de üslenmiş Fransız askerlerinin aceleyle ayrılması ve ordusunun bulunduğu tüm ülkelerde Fransız varlığının neredeyse sistematik olarak reddedilmesinin detaylarına değiniyor. Kitabının en dikkat çekici kısmı ise Barkhane kapsamında oluşturulan gizli bir hapishaneden bahsettiği bölüm olacak gibi duruyor. Carayol'a göre; "Mali'de Barkhane güçleri masum insanları öldürdü. Ayrıca bazılarını büyük bir gizlilik içinde hapse attı, bilinmeyen sayıda 'şüpheli' Gao'daki ana üssün içinde bulunan gizli bir hapishaneye gönderildi. Adı 'Kale'. Mali'nin kuzeyindeki bu büyük şehrin havalimanı arazisi içinde yer alan bu üs, Ağustos 2022'de teslim alınana kadar binden fazla Fransız askerini barındırdı. Ocak 2013'te, havaalanı yıllar içinde zapt edilemez müstahkem bir kaleye dönüştürüldü. Batı kısmına yerleşen Fransız ordusu, doğu kısmına konuşlanmış olan Mali ordusu ile burayı paylaştı. Hapishane, çadır ve prefabrik labirentinin kalbinde yer almaktadır."

Resmi olarak böyle bir gözaltı yeri mevcut değil. Yazara göre, Fransız askerleri tarafından tutuklanan zanlılar, büyük bir gizlilik içinde birkaç gün, bazen birkaç hafta orada tutulur (çok az askerin erişimi vardır ve telefon şebekesi içeridedir) ve istihbarat uzmanları ile Mali makamlarına teslim edilmeden önce orada gece gündüz sorguya çekilirler. Hapishanenin varlığının ortaya çıkması birkaç yıl sürdü. 15 Şubat 2021'de savaş esirlerine adanmış bir makalede bunu gün ışığına çıkaran Liberation gazetecisi Pierre Alonso oldu.

Konuya dair çeşitli insan hakları örgütlerinin seslerini yükselttiği görülürken, BM İnsan Hakları Konseyi'nin 2016 tarihli bir raporunda, Mali'den sorumlu bağımsız uzmanın, İnsan Hakları Birimi'nin Barkhane'dekiler de dahil olmak üzere tüm askeri aktörlerin tüm gözaltı merkezlerine erişimi olması gerektiğini hatırlattığını eklemek gerekiyor.

Fransa'nın askeri varlığı sorgulandığı müddetçe bu tip iddialar ortaya çıkmaya devam edecektir. Bundan önce belki de pek fazla hesaba katılmayan bölge halkları refleksi, o bölgede görev yapmış vicdanlı gazetecilerin de çabasıyla birleşmeye devam ettiğinde pek çok gizli gerçek görünür hale gelebilir. G5 ülkelerinin vatandaşlarının onur duruşu, neokolonyal birtakım hedeflerin hevesini kırmaya devam edecek gibi gözüküyor.

Kaynaklar:

- Ben Mohamed, Feiza, "France / Sahel : Barkhane a détenu des Maliens dans une prison secrète en dehors de tout cadre", Anadolu Agency, 4 Ocak 2023, <https://www.aa.com.tr/fr/afrique/france-sahel-barkhane-a-d%C3%A9tenu-des-maliens-dans-une-prison-secr%C3%A8te-en-dehors-de-tout-cadre/2779601>
- Pauron, Micheal, "The secret prison of Barkhane", Afriquexxi, 4 Ocak 2023, <https://afriquexxi.info/La-prison-secrete-de-Barkhane>.
- Vincent, Elise, "After ten years, France to end military operation Barkhane in Sahel", Le Monde, 9 Kasım 2022, https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/11/09/after-ten-years-france-to-end-military-operation-barkhane-in-sahel_6003575_4.html